

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Kliniğine Van ve Çevresinden 1992 - 1997 Yılları Arası Getirilen Hayvanlarda Saptanan Hastalıkların Genel Analizi

Servet SEKİN¹ Hüseyin VOYVODA¹ Zahid T. AĞAOĞLU¹ Mehmet KARACA¹

¹ Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Anabilim Dalı, Van, TÜRKİYE

Geliş tarihi: 05 Mayıs 1997

The General Evaluation of the Diseases of the Animals Brought to the Internal Disease Clinic of the Veterinary Collage in Yüzüncü Yıl Univesity from Van and its Region During 1992-1997 Years

Summary: Between years of 1992-1997, 2262 animals have been brought into the Department of Internal Disease of Veterinary Collage in Yüzüncü Yıl University. Distribution of these animals for months and years, species and diagnosed systemic disease were evaluated. The largest among brought animal during 5 years period was cultured mature cows, the lowest of that amount was horse. The most of the patients were brought during March and least were during August months, the most of the treatment has made in 1995 comparing the years. Digestive system diseases (57.1%) were the highest comparing to the diagnosed diseases. Forestomach diseases, enterites, endoparasitic, bacterial and viral diseases were the most apparent digestive system diseases. The other diagnosed system diseases were respiratory system diseases (21.1%), metabolic diseases (3.7%), skin diseases (3.3%), cardiovascular system diseases (3.1%), nerve system diseases (2.5%), blood and blood-forming organ diseases (2.3%), poisonings (2.2%), zoonozis (2.1%) urinary system diseases (0.8%) and the other diseases (1.8%) respectively.

Key words: Y.Y.Ü Faculty of Veterinary Medicine, Internal Disease, General evaluation

Özet: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Kliniğine 01.04.1992 - 31.03.1997 tarihleri arasında 2262 hayvan getirilmiştir. Bu hayvanların ay ve yıllara, türlere ve saptanan hastalıklarının ait oldukları sistemlere göre dağılımları belirlenmiştir. Beş yıllık sürede getirilen hayvanların çoğunluğunu kültür ırkı inek başta olmak üzere ergin sığır, en azını ise at oluşturmuştur. En fazla hastanın Mart, en az hastanın Ağustos aylarında getirildiği ve 1995 yılında en çok hastanın muayene ve tedavi edildiği saptanmıştır. Sindirim sistemi hastalıklarının (%57.1) diğer tüm sistem hastalıklarından daha fazla görüldüğü, bunların içinde de ön mide hastalıkları, endoparazitler hastalıkları, enteritler, bakteriyel ve viral hastalıkların önde geldiği görülmüştür. Bunu sırasıyla solunum (%21.1), metabolizma (%3.7), deri (%3.3), dolaşım (%3.1), sinir (%2.5), kan ve kan yapan organ hastalıkları (%2.3), zehirlenmeler (%2.2), zoonozlar (%2.1), diğerleri (%1.8) ve üriner sistem (%0.8) hastalıklarının izlediği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi, İç Hastalıklar, genel analiz

Giriş

Türkiye hayvan varlığının yaklaşık %30'u Doğu Anadolu bölgesinde bulunmaktadır (1). Van ili, bu bölgenin koyun varlığı (3121304 baş) yönünden birinci ve sığır varlığı (194614 baş) yönünden beşinci sırasında yer alır (1, 4). Ayrıca izinli ve/veya izinsiz hayvan hareketleri yönünden de Van ve çevresi yoğun illerimizden biridir. Bu nedenle en çok görülen hastalıkların belirlenmesi, gerek hayvancılık ekonomisine katkısı gerekse ileride yapılacak araştırmalara ışık tutması yönünden önem arz etmektedir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi 1983 yılında kurulmasına rağmen, 1992 yılına kadar Van Tarım İl Müdürlüğü Hayvan Sağlık Şubesi Polikliniğinden yararlanılmıştır. Kendisine ait klinikleri ancak 1992 Mart ayında faaliyete girmiştir. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Kliniğimizde hem Van ve çevresi hayvancılığına yoğun hizmet verilmekte, hem de eğitim ve bilimsel faaliyetler sürdürülmektedir.

Bu çalışmada; Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Kliniğine getirilen hasta hayvanların ay-yıl, türlere ve teşhis edilen hastalıkların ait oldukları sistemlere göre dağılımları ve bu sistemler içinde en çok görülen hastalıkların tesbit edilmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Araştırmanın materyalini 01.04.1992-31.03.1997 yılları arasında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Kliniğinde muayene ve tedavisi yapılan 2262 hayvan oluşturdu. Hastalıkların ay, yıl ve türlere göre sınıflandırılması yapıldı. Ayrıca en çok sığır ve koyunların getirilmesi sebebiyle bu hayvan türlerinde yaş grupları esas alındı. Bu hayvanların 6 aylığa kadar olanları; buzağı ve kuzu, 6 aylıktan büyük ve yavru doğurmayanlar; genç sığır ve toklu, gebe veya doğum yapanlar inek ve koyun grubuna (6) ayrıldı. İnekler de kendi aralarında kültür, melez ve yerli olarak sınıflandırıldı. Hayvanlarda saptanan hastalıkların ait oldukları

sistemlere göre sınıflandırılmasında Veteriner İç Hastalıkları kitabından (5) yararlanıldı ve her hayvan türünde en çok görülen hastalıklar belirlendi. Özellikle kanatlı hastalıkları başta olmak üzere bu kitapta ele alınmayan hastalıklar diğer başlığı adı altında gösterildi.

Bulgular

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar Kliniğine son 5 yılda muayene ve tedavi amacıyla getirilen hayvanların aylara ve yıllara göre dağılımı Tablo 1'de, türlere göre dağılımı Tablo 2'de ve teşhis edilen hastalıkların ait oldukları sistemlere göre dağılımı Tablo 3.'de sunulmuştur.

Tablo 1'de görüleceği üzere; toplam 2262 adet hayvanın muayene ve tedavisi yapılmıştır. En çok hasta 1995 yılında (664 adet, %29.4) kliniğe getirilmiştir. Aylara göre dağılımda; toplam hasta sayısının Mart ayında (364 adet, %16.1) en yoğun, Ağustos ayında (138 adet, %6.1) ise en az olduğu görülmektedir.

Kliniğe getirilen hasta hayvanların türlere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 2) en çok kültür ırkı ineğin (456, %20.2) muayene ve tedavisinin yapıldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla buzağı (436, % 19.3), kuzu (216, % 9.5), koyun (206, % 9.1), melez inek (204, % 9.0), genç siğir (199, % 8.9), yerli inek (179, % 7.9), köpek (128, % 5.6), toklu (109, % 4.8), kanatlı (58, % 2.6), kedi (45, % 2.0) ve at (26 adet, % 1.1) izlemektedir.

Hastalıkların yerleştikleri sistemlere göre (Tablo 3.) Van ve çevresinden kliniğimize getirilen hayvanlarda en çok sindirim sistemi (1292, %57.1) ve en az üriner sistem (19, %0.8) hastalıkları tanısı konulduğu görülmektedir.

Sindirim sistemi hastalıkları içinde ön mide hastalıkları (511, %39.6) önemli bir yer tutmaktadır ki bunların içinde de indigestionlar (366, %28.3) ve retikulo peritonitis traumatica (145, %11.2) en önde gelmektedirler. Buzağı (167, % 12.9) ve kuzu septisemileri (33.% 2.6), paraziter (145, % 11.2), bakteriyel (129, % 10.0) ve viral hastalıklar (147, % 11.4) ile enteritler (98, % 7.6) sindirim sisteminin en çok görülen hastalıklarıdır.

Verminöz ve enzootik olanları başta olmak üzere pnemoniler (255, % 60.7), bronko pnemoniler (44, % 10.5), bronşitler (23, % 5.5) ve laryngitler (22, %5.2) solunum sisteminin, perikarditis travmatika (51, % 73.9) dolaşım sisteminin, protozoer enfeksiyonlar (34, % 63.4) ise kan ve kan yapan organ hastalıkları içinde en sık görülenleridir.

Deri hastalıklarında ekto parazitler (20, %26.3), metabolizma hastalıkları içinde mineral madde, iz element ve vitamin noksanlıklarına bağlı hastalıklar (71, % 83.5), sinir sistemi hastalıkları

çinde serebrokortikal nekroz (16, % 28.5) ve üriner sistem hastalıkları içinde ise sistitler (5, %26.5) önde gelmektedir. Koyunlarda karbontetraklorür zehirlenmesi (21, % 42.8) en fazla görülen zehirlenmelerdir. Siğirlerde leptospirozis (24, % 48.9) ve koyunlarda çiçek (24, % 48.9) en başta gelen zoonozlardır. Diğer hastalıklar içinde erken doğumlar (13, % 32.5) en çok görülenleridir.

Tartışma ve Sonuç

İç Hastalıklar Kliniğine, 5 yıllık sürede toplam 2262 hasta hayvanın muayene ve tedavisi yapılmıştır. Kurulduğu yıldan itibaren hasta sayısında artış kaydedilmiştir. Ancak Van ve çevre ilçelerde serbest veteriner Hekimliğinin yaygınlaşması sonucu 1996 yılında hasta sayısında hafif bir azalma tesbit edilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde kliniklerimize en fazla sayıda hasta hayvanın Mart aylarında getirildiği görülmektedir. Bu aylarda özellikle doğum olaylarının yoğunluğu ve septisemia neonatorum grubu hastalıkların sık görülmesi, en başta gelen nedenler arasındadır. Hayvanların kış süresince depo besin kaynaklarını tüketmeleri ve hastalıkların (enfeksiyöz ve paraziter) daha fazla yayılma imkanına kavuşmaları da bu aylarda hasta yoğunluğunun artışında (2, 3) etkili olmaktadır. Ağustos aylarında en az sayıda hasta hayvanın muayene ve tedavisi edilmesi hayvanların büyük çoğunluğunun Van'dan uzak meralara götürülmesi ve kliniğe getirilememesinden kaynaklanmaktadır.

İç Hastalıkları Kliniğinde muayene ve tedavi edilen hasta hayvanların türlere göre dağılımına bakıldığında (Tablo 2) sayıca birinci sırada siğir (1474, % 65.1), ikinci sırada koyun grubunun (531, % 23.5) olduğu görülmektedir. Bu iki grup hayvan, kliniğe getirilen hasta hayvanların büyük çoğunluğunu (2005, % 88.6) oluşturmaktadır. Van ve yöresinde koyun yetiştiriciliği çok yaygın olmasına rağmen (1, 4) hasta koyun sayısının ikinci sırada gözükmesinin nedeni, koyunlarda saptanan hastalıkların büyük çoğunluğunun sürü problemi oluşu ve ulaşım sorunları nedeniyle, sürüyü temsilen sadece 1 veya 2 hasta koyunun kliniğe getirilmesi ile açıklanabilir. Öte yandan kliniklerin şehir merkezinde bulunması nedeniyle evlerde beslenen siğir grubu hayvanların ulaşım gideri olmadan kolayca muayene ve tedavi amacıyla kliniklere getirilebilmesi de birinci sırada gözükmesindeki önemli bir faktördür. Kliniklerimizde muayene ve tedavi edilen köpeklerin büyük çoğunluğunun askeri birliklerden getirildiği, az bir kısmını ise çoban köpeklerinin oluşturduğu saptanmıştır. Van'da büyük şehirlerde olduğu gibi köpek besleme alışkanlığının olmaması,

Tablo 1: Muayene ve tedavisi yapılan hayvanların yıllara ve aylara göre sayı ve % dağılımı

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Toplam	%
Ocak	-	13	38	73	35	42	201	9.2
Şubat	-	10	44	45	47	63	209	8.9
Mart	-	14	64	110	66	110	364	16.1
Nisan	3	15	43	74	68	-	203	8.9
Mayıs	8	20	53	43	48	-	172	7.6
Haziran	7	12	44	54	80	-	197	8.7
Temmuz	4	15	32	40	53	-	144	6.4
Ağustos	8	10	44	41	35	-	138	6.1
Eylül	2	12	39	38	62	-	153	6.8
Ekim	7	31	30	43	40	-	151	6.7
Kasım	4	18	45	54	53	-	174	7.7
Aralık	7	34	24	49	42	-	156	6.9
Toplam	50	204	500	664	629	215	2262	100
%	2.2	9.0	22.1	29.4	27.8	9.5		

Tablo 2: Muayene ve tedavisi yapılan hayvanların türlere göre sayı ve % dağılımı

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Toplam	%
Kültür inek	21	61	76	120	140	38	456	20.2
Melez inek	4	27	48	54	60	11	204	9.0
Yerli inek	3	17	47	56	41	15	179	7.9
Genç sığır	5	14	34	79	48	19	199	8.9
Buzağı	9	21	123	146	102	35	436	19.3
Koyun	1	12	34	32	104	23	206	9.1
Toklu	2	6	28	45	20	8	109	4.8
Kuzu	2	6	40	67	50	51	216	9.5
Köpek	1	9	31	37	43	7	128	5.6
Kedi	2	23	11	4	4	1	45	2.0
At	-	3	9	7	4	3	26	1.1
Kanatlı	-	5	19	17	13	4	58	2.6
Toplam	50	204	500	664	629	215	2262	100
%	2.2	9.0	22.1	29.4	27.8	9.5		

Tablo 3 : Muayene ve tedavisi yapılan hayvanlarda hastalıkların sistemlere göre sayı ve % dağılımı

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Toplam	%
Sindirim	27	123	301	367	359	115	1292	57.1
Solunum	9	46	104	152	133	33	477	21.1
Dolaşım	-	7	14	18	22	8	69	3.1
Kan ve Kan yapan organ	4	3	6	15	21	3	52	2.3
Üriner	2	1	6	5	2	3	19	0.8
Deri	3	10	20	21	13	9	76	3.3
Sinir	1	3	9	18	20	5	56	2.5
Metabolizma	4	6	17	16	27	15	85	3.7
Zoonozlar	-	-	10	27	6	4	47	2.1
Zehirlenmeler	-	3	5	9	15	17	49	2.2
Diğerleri	-	2	8	16	11	3	40	1.8

köpek sayısının düşük olmasının bir nedeni olarak düşünülebilir. Van'da ev kedisi besleme alışkanlığı oldukça fazla olmasına rağmen, 1994 yılında Van Kedisi Araştırma Merkezinin klinik hizmeti vermeye başlamasıyla muayene ve tedavinin bu merkezde yapılması, kedi sayısının az görünmesinin sebebidir. Kliniğe getirilen hasta at sayısının az olmasının sebebi ise Van'da yük taşımacılığında (at arabası) atların kullanılmaması ile açıklanabilir.

Hastalıkların ait oldukları sistemlere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 3) birinci sırada sindirim, ikinci sırada ise solunum sistemi hastalıklarının yer aldığı görülmektedir. Bu bulgu, Can ve ark.'nın (3) Elazığ'da, Aslan ve Tiftik'in (2) Konya'da yaptıkları benzer çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Sindirim sistemi hastalıkları içinde özellikle sığırlarda ön mide hastalıkları (511, %39.5) ve bunlar içinde de indigestionlar (366, %28.3) ve RPT (145, %11.2) en başta gelmektedir. Buzağı ve kuzu septisemileri, paraziter (koyunlarda fascioliasis, köpeklerde askaridiosis), bakteriyel (koyunlarda enterotoksemi ve enfeksiyöz hepatit) ve viral (sığırlarda koriza gangrenosa, şap, koyunlarda ektima, köpeklerde parvoviral enfeksiyonlar) enfeksiyonlar ve enteritler sindirim sisteminin diğer en çok görülen önemli hastalıkları olarak teşhis edilmişlerdir. Pnömoniler (enzootik ve verminöz) başta olmak üzere bronkopnömoni, bronşit ve laryngitler solunum sisteminin en çok görülen hastalıkları olarak saptanmıştır.

Beyaz kas hastalığı, uyuz, perikarditis travmatika ve serebrokortikal nekroz sırasıyla metabolizma, deri, dolaşım ve sinir sisteminin en çok görülen hastalıklarını oluşturmaktadır. Kan ve kan

yapan organ hastalıkları içinde, koyunlarda babesiosis ve sığırlarda theileriosis, zehirlenmeler içinde ise koyunlarda tuz ve karbontetraklorür zehirlenmesi başta gelmektedir. Sığırlarda leptospirosis ve koyunlarda çiçek kliniklerimizde teşhis edilen zoonozlardır. Kliniklerimizde en az sayıda rastlanılan üriner sistem hastalıkları içinde sistitler ve diğer hastalıklar grubunda ise erken doğumlar önde gelen hastalıklardır.

Kliniklerimize 5 yıllık bir süreç içinde getirilen 2262 hayvanda teşhis edilen hastalıklar toplu olarak değerlendirildiğinde; Van ve çevresinde yapılan hayvancılıkta yeterli ve dengeli besleme yapılmadığı, barınakların hijyenik olmadığı, ekto ve endo paraziter mücadele ile bakteriyel ve viral hastalıklara karşı koruyucu aşılama zamanında yapılmadığı veya yetersiz yapıldığı sonucuna varılmıştır.

Kaynaklar

1. Akçapınar H. (1981) Doğu Anadolu Bölgesi Hayvancılığının Durumu ve Geliştirilmesi Konusunda Görüşler. L.Z.A.E. Dergisi, 21, 3-4, 123-132.
2. Aslan V., Tiftik A. M. (1987) 1985-1986 Yılları Arasında S.Ü.Veteriner Fakültesi Kliniklerine Getirilen Hayvanların İç Hastalıklar Yönünden Genel Analizi. S.Ü. Vet. Fak. Derg. 3, 1: 63-70.
3. Can R., Gül Y., Yılmaz K., Aksoy G., Özdemir H. (1988-1989) Kliniğimize 1972-1988 Yılları Arasında Getirilen Hayvanların İç Hastalıkları Yönünden Genel Analizi. Elazığ Bölgesi Vet. Hek. Odası Derg. 3-4, (1-2-3): 12-21.
4. Türkiye İstatistik Yıllığı. (1994) Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.
5. İmren H.Y., Şahal M. (1994) Veteriner İç Hastalıkları. Medisan Yayınevi. Ankara.
6. Sönmez R., Koçak Ç., Kaymakçı M. (1985) Zootekni Uygulamaları. E.Ü. Ziraat Fak. Yay. No:289, İzmir